

Szegedi Nyári Tárlat

SZEGEDI ÜNNEPI HETEK

IX. Művelődésmélti
Nyári Egyetem, Előadások
ma délelőtt 9 órától.

A XXI. Szegedi Nyári Tárlat a Móra Ferenc Múzeum Horváth Mihály utcai Képtárában.

Tóth Valéria szobrászművész kiállítása a Móra Ferenc Múzeum kupolájában.

Csöti Péter iparművész kiállítása a Gulácsy Lajos-teremben.

Farkas Pál szobrai a Bartók Béla Művelődési Központ udvarán.

Herman Lipót emlékkiállítása a Móra Ferenc Múzeumban.

A legszebb nyomdaipari termékek 1979. évi országos versenyének díjnyertes darabjaiból rendezett könyvkiállítás a MTE SZ Csongrád megyei székházában. (Kigyó u. 4.).

Papp György grafikusművész kiállítása a szentmihályteleki Mórész Zsigmond Művelődési Házban.

Régi magyar könyv — a Somogyi-könyvtár ritkaságainak bemutatója.

Lele József néprajzi gyűjteménye Tápén (Vártó utca 4.).

A Móra Ferenc Múzeum állandó kiállításai: Ember és környezete; Csongrád megyei parasztbútorok és -viseletek; Kőolaj és földgáz; Szegedi Galéria; Lucsygyűjtemény; Hunok, avarak, magyarok; „Vasvirágok”; Móra-emlékszoba; „Tűzön-vízen keresztül el Szege”. A Fekete-házban; „Szeged felszabadításától az ország felszabadításáig”.

Teljes színházi-élményt

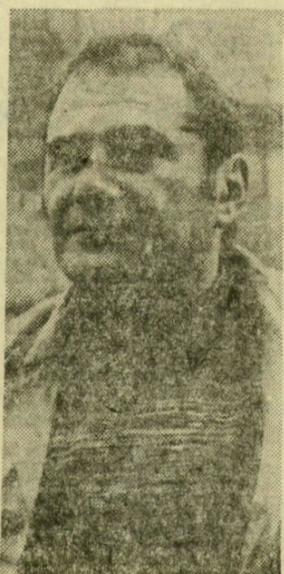
Tizenkét szabadtéri bemutatást köthetünk a nevéhez; az operákon kívül a Jánost vitézt és A cigánybárót is rendezte már, valamint emlékezetes prózai előadásokat, a Tragédiát, a Szentivánéjít, tavaly az Antigonét. Szinetár Miklós a próbák idején általában a főszó páholysor előtt, a nézőtér közepén tartózkodik, szemrevételezi az alakuló színpadképeket a legkülönbözőbb szövegekből. Mintha készülő, nagyméretű tablója előtt vándorolna a festő, összecsapott, kritikus szemmel, a várható hatást kutatva. Am a jövőendő nézők nemcsak közepén ülnek. Lent is, ahonnan Oriáországban, főt is, ahonnan a liliputiak birodalmának látszik a színpad. Rádásul egyikük jobban szereti, ha a szeme jóllakik, másikuk hallani akarja a muzsika minden szépségét, a harmadik a lélek rezdüléseire nyitottabb, a negyedik a maximalista („hál’ istennek, a kutyafáját, ilyen a legtöbb néző”), komplett színházat akar, komplex élményt.

Szinetár Miklós először rendezte Bizet operáját, a Carmen, Milyen személys és közönségigényeket tart szem előtt?

— A Carmennel szerencsénk van. Először is, mert remekmű, eleve könnyen talál utat a közönséghez. Monumentális mű, vagyis jól áll neki a Dóm tér, egyáltalán nem idegen tőle a látványosság, ebben is megfelel a szabadtéri előadások iránt joggal nyilvánuló egyik legfontosabb igénynek. Opera, vagyis megzenésített színpadi cselekmény, dráma a javából, tele finom lélektani megfigyelésekkel. Mindezekből következően nincs más választásom: e szabadterre rendezett zenedrámának összetett, teljes színházi élményt kell adnia. A dolog attól könnyebb, hogy — eltérően sok más operától — a Carmenben jól elkülönülnek egymástól a látványosságokkal, illetve a drámaiságokkal ható jelenetek. Lehetőség nyílik tehát arra is, ami a szabadterin a legnehezebb: megteremteni a lélektani konfliktusok hitelességét, erőteljes drámai hatást létrehozni. Mindezek alapján bizom abban, hogy a nézők főt is, lent is, a tér minden pontján valódi színházban érezhetik magukat.

— Kihallatszik a szavai-ból: fontosnak tartja, hogy aki ide jön, ne csalódjon, még akkor se, ha nagy igényű. Egyszerűsége a szabadterin néhány sajátosságát fogatékossággal tartja számon, amelyek gátolják törekvésében, megnehezítik a teljes színházi élményt.

— Minthogy az effajta igényességéről nem szabad lemondani, nagyon meg kell gondolni, miféle műveket választunk ki szabadterin előadásra. Hitem szerint a

A Carmen rendezője:
Szinetár Miklós

szövegmondással építkező görög drámát, monumentálisúkkal, statikus jellegűvel inkább érvényesülnek itt, mint közhízházban. Ezért is szerettem annyira a tavalyi Antigonét. Egyébként a jó darabválasztás nemcsak azért fontos, mert a szabadterin egyes adottságai, mint színházi feltételek, nehezítik az ember dolgát Manapság, amikor több millió tévénézőnek közvetítik a kultúra sokféle értékét, már nem lehet a legfőbb célunk és jelszavunk, hogy a hater ember itt találkozzon a kultúrával, a

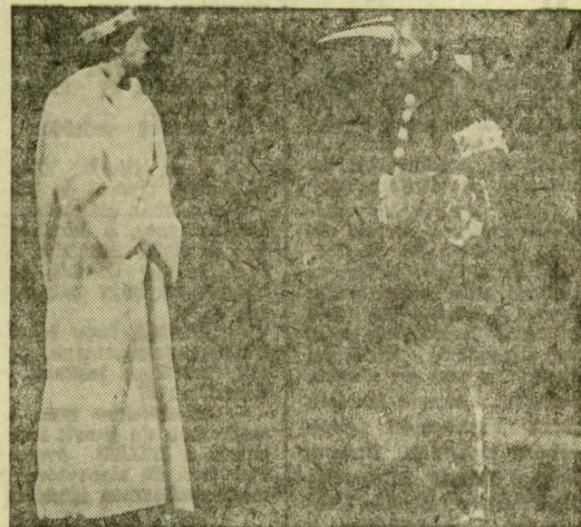
drámával, az operával. Ebben a felfogásban ugyanis az rejlik, mindegy, mit és hogyan mutatunk be a szabadterin, mindenképpen missziót teljesítünk. Hát nem, már nem, szerencsére. Inkább az lehet a célunk, hogy találkozzon a szabadterin közönsége egy sajátos színházzal, az itteni adottságokat használó, csakis itt kapható, egyszeri, egyedi, nyári attrakciókkal. Ünnepi játékokkal, amelyeket a speciális lehetőségek szerint hívnak életre, és részben éppen ezzel, ezért is hatnak színházi értéként.

— A Carmen a szovjet vendégművész kivételével magyarul fogják énekelni. Talán a szegedi nyári színház emlegetett jellegzetességei közül nem engedni valamelyik, hogy eredeti nyelven hangozzék?

— Ha innen nézzük a dolgot, akkor is igennel válaszolhatok, hiszen a szabadterin jellemzője, hogy előadásokként haterzen látják a produkciót, többségében magyar anyanyelvűek. Mint mondtam, a Carmen olyan zenedráma, melynek lélektani mélységeit is érdekes a lehető legteljesebben érzékelni, és ehhez nem elég, ha nagyjából ismerjük a tartalmát. Nem másért írodott, minthogy megértésük. Más kérdés, hogy jelentős egyéniségek, kitűnő énekesnőszínek nélkül se magyarul, se más nyelven nem érnék célt. A Carmen szereplőgárdája: kiválóságok, énekesként és színészként egyaránt.

Sulyok Erzsébet

Kálmán és Álmos

Nagy László felvétele

Páskándi Géza történelmi drámája, mely ősbemutatóként szerepel a Szegedi Szabadterin Játékok műsorán, lényegében két nagy szerepre épül. Kálmán királyra és testvérére, a trónkövetelő Álmosra, aki alulmarad a csatában. Ennek megfelelően két jelentékeny színészi alakítás áll az előadások középpontjában, a kópunkban látható Balázsovits Lajosé (balról, Kálmán) és Trokán Péteré. A Kálmán király, Ruszt József rendezésében, holnapután, szombaton látható harmadszor, idén utoljára, a dómshínpadon

Volt idő, amikor a Szegedi Nyári Tárlat sikere hatósági döntés kérdése volt, a kételyeket is csak néhány kritikus fogalmazta meg bizonytalan félmondatokban. S volt év, amikor a temetési hangulatba „hogyan volt”-ok keveredtek. A sok-sok ellentmondás ellenére is a harmadik évtizedébe lépő seregszemle minden eddigénél életképesebbnek tűnik. Az összecsapott szakmai és közönségsiker bázisa, záloga, végre maga a műalkotás. S ez nem a hályogkorvadás ösztönös bátorságának véletlene, vagy a régebben oly gyakran tapasztalt gigantopatriotizmus mindent fölemészítő nekifezüléseinek eredménye. Sokkalta inkább az eddigi húsz kiállítás tapasztalatainak, diagnosztizáló elemzéseinek hatása, melyet már beépítettek a szervezés átfogó munkájába, az előkészítés fázisaiba; átmentettek a szűrés új elemeibe, a rendezés áttekinthető és hangsúlyokat kiemelő alapállásába; segítették számban és összegben megemelkedett díjakkal, gyarapodó vásárlásokkal — elsősorban mégis a művészek hozzáállása és a művek színvonala a döntő érv. Bebizonyosodott, hogy a szegedi seregszemle, ha a harcra mufaj eredményeit és gondjait teljességében nem is vonultatja fel, a kiállításon szinte minden lényeges törekvés nyomvonalában és tendenciában követhető. A siker adaléka, hogy a művek nagy többsége társadalmi és művészeti életünk koordinátarendszerének progresszív ívén helyezhető el, s az alkotások egyszerre tartalmas művészi megoldások burkai, melyek a közönség számára is felfoghatók, földolgozhatók. A festményanyag tartalmában erősödött, stílusosan gazdagodott; a grafika az elmúlt évekhez képest némileg visszlépett számban és színvonalában egyaránt; a kispasztika viszont gyarapodott, sokszínűbb lett.

Erénye a mostani tárlatnak, hogy a kortárs magyar képzőművészet olyan meghatározó egyéniségei is elküldték alkotásaikat, mint az iskolateremtő Kokas Ignác (el is szürkült árnyékában minden olyan mű, mely lépésnyomaiban keres érvényesülést), Bencze László (magasrendű, emberközpontú művészetének szigorát, méltóságát kevesen érik el), Schéner Mihály (az évszázados népművészeti örökség aranyformá- és ritmusrendjéből teremt csúcst jelentős korszerű szintézist), Vinkler László (a mitológia máig rezgő jeleit dolgozza föl gondolat- és érzelmeviszonyainkhoz hangszerezve, kalligrafikus bravúrral), Főth Ernő (a felülethetők egymásra rimeléséből alakít kozmikus érvényű műveket), Németh József (stilis korlátokat régen fölzárgató, monumentális „freskói” alapélményei mai képzőművészetünknek). Mellettük igen sokan vannak a fiatalok, a Stúdió-korosztály képviselői, Az utóbbi idők egyik legszembetűnőbb jelensége, itt is tetten érhető, elsősorban a fiatal alkotók műfajválasztásában. Szerencsés kézzel és természetes egyszerűséggel próbálják ki tehetségüket több anyagban, más-más eszközökkel. Kiss Györgyöl régen tudjuk, hogy többszólamú művész — expresszív képi folthatásait most is azonos hatásokkal képes áttenni rusztikus pasztikákká érmein; Hepp Edit többrétegű, asszociatív mondanivalóját tollrajza indítja, s Latinovits emlékére készített festményén teljesíti ki; Kolár György rajzán az idegesen vibráló vonalak, festményein az izzó színek erőteljes érzelmi hatásait keresi; Marosvári György ceruzarajza és festménye is a precíz anyagszerűségre ügyelő Szegedy József rajza festményeinek akkordjait üti le.

A gegtől a groteszkig — ezt a címet is adhatnánk annak az erőteljes szemlélet- és kifejezőmódnak, mely a mosolygató ötlettől a karikatúrán, a megbocsátó ironián és a pengeéles szatírán át a groteszk összetett mondandójáig húzódik. Mindhárom műfaj anyagában. Úgy tűnik, hogy egyre bonyolultabb, összetettebb valóságunk információadattáknak földolgozása és művészi kifejezése. Az emberi életérzések tettenérése, a belső világ kivetítése és az egymással való kapcsolatok keresése megköveteli ezt az alapállást. Mintha az emberi kapcsolatok kiüresedése, az az idősíkok keverésével szűrtérzelmek elsivárosodása, a reális alkotást teremt, az

gondolatok konzerv-jellege ellen egy szellemes ötlettel, együttérző ironiával, dühös vagy kesernyes szatírával, és a gondolkodás kalodájába kényserítő groteszkkel eredményesebben lehetne harcolni, mint teszem azt a pusztia és szentelen felmutatással, az érzelmekre erőszakkal apelláló lírizálással, vagy a túlbonyolított szimbólumok rendszerével. Ezt felismerve képzőművészeink az árnyalatos gazdag skáláját sorakoztatják föl Szegeden is. Makó Judit „Egy boszorka van...” című rézkarca jókedvű csúfolódó, Papp György rajzsorozata az izes népi humorból táplálkozik, Urbán László színes firkája, a (Rá)-fázás szellemes karikatúra, Galambos Tamás A Nagykományos gyermekjátékai című olajképe szarkasztikus pamflet, Vészy Gábor Ha-ha (Friedmann úr nevet) című képe fölzsabadult bohóság, Ligeti Erika Szerelmem, Moszkva című kisbronzba bájos és bravúros ironia. Balla Margit barokkosan gazdag rézkarcai a fantasztikumot a szatírával elegyítik, Bálványos Huba kritikája éles és elképzelt, Szemethy Imre Tell Vilámja kacagató groteszk. Búvápatáskorú kapcsolatok fedezhetők fel Lacza Márta színes ceruzarajzának családi arcképe és Lóránt Zsuzsanna festett szobrai között; Orr Lajos Megállóban című kispasztikájának együttérzően groteszk alapállása pedig némi transzpozícióval Egri Erzsébet bábfürőjében köszön ránk. A sor folytatható Berkli Violának, a középkori miniatúrák bájosan elrajzolt, naív történelem-szemléletét fölledő illusztrációival, Földi Péter, Kiss Zoltán László, Kocsis Imre, Orosz Mária, Fritz János, Szabó Tamás, Budai Tibor, Romvári János, Wachorn András alkotásaival. Többen látnak ismét lehetőséget régi témában, a cirkuszok, komédiások, mutatványosok bő gondolatfűrésztásokra alkalmas adó világában (Kovács Tamás Vilmos „Commedia dell’arte” — a szereplők felvonulnak; Tenk László Szerelmem kertje, Tóth Ernő Mesevilág, Majális; Vilhelm Károly Jutulomjáték; Szunyoghgy András Ünne, Szépségverseny; Varga Géza Álcárcosok I—VI.).

A szűrelátással párosuló naturalizmus nem új, ám ma is izgalmas lehetősége a képzőművészetnek. A precíz, néha száraznak tűnő pontosság, a valóság hű, de egyenlően csoportosított részleteinek tükrözése sokféle szándékot, véleményt kifejezhet. Ezen a tárlaton ifj. Benedek Jenő két csodálatosan szép kis képe, a Kalitka és az Ablak időtlenséget sugall, mint egy film kimerevített kockái. Hasonlóan precíz festői eszközökkel dolgozik Mácsai István és Zoltán István. Az előbbi Látomás című képén az idősíkok keverésével szűrtérzelmek elsivárosodása, a reális alkotást teremt, az

utóbbi A terv című festményével szociografikus mondanivalót közöl, a reális múlt és a valós jövő emberi ütköztetésének ábrázolásával. Orvos András színes dekorativitása, Czene Gábor Dövecsertit idéző festményén gondoltársításokkal gazdagodik. Marosvári Györgynél szociografikus anyagszerűség, Mészáros Marínál álmosszerű üvegplasztikáján különös vibrációval.

Erőteljes azoknak a műveknek a sora, amelyek a színek expresszivitására, a folthatásokra, valamint a differenciált felületi megmunkálások játékos kapcsolataira építenek. Kokas viszfafogott színvilágú, nagy formátumú, belső feszültségről tanúskodó, a külvilág elemelt öntörvényűen átfomállo képei mellett a fiatal Kolár György festményei izzanak legősintézetben. Főth Ernő gondolatokat burkoló faktúrái mellett Tólg-Molnár István gyöngyházfényű felületei csengenek a legtisztábban. Ezen az úton jár Kiss György, Szikora Tamás, Topor András, Szabó János, Csavik András, Swierkiewicz Róbert, Váli Dezső, egymástól inkább csak megoldási módokban különböző alkotásokkal. A szín-és folthatásokra építő művekben csak itt-ott találhatunk konkrét motívumokká szerveződé formákra, ezek közül kiemelkedik Lóránt János tragikus hangvételű, komor festménye és Pataki Ferenc tüzes színzuhatagba csomagolt, sok-sok, asszociációkkal összekapcsolható motívumból építkező képei. A geometriku- rend, a mérnöki fejelem, valamint az odavetett gesztus, a szabad formálakítás tanú lehetünk Dohnál Tibor festményén. Sulyok Gabriella grafikai lapjai, Farkas Ádám, Balos Iládkó és Váro Márton pasztikáin.

A jel- és jelképteremtésnek is komoly hagyományai vannak a magyar képzőművészetben, s e szimbólumteremtő szándék néhány figyelemre méltó munkán itt is jelen van. Elsősorban Schéner Mihály Puszták népe című művének már előbb említett szintézisében, Iványi Katalin mélytűző színekből fölállított, síkkokká transzponált motívumaiban, Zámbo István epigrammaszerű, mélytöltésű festményeiben, Rics Zsuzsa a szárnyalás lényegét nyakoncsipő pasztelljében. Másfajta jelképteremtést láthatunk Lapis András eredeti ötletből született, erőteljes pasztikájában, Klgl Sándor lángokká lényegülő Giordano Brunójában. Egy korlátokat szaggató szimpatikus törekvés néhány darabát is földezhettük, ahol az alkotók — Kéri László, Barabás Márton, Zrínyi János, Gábor, Wágner János, Pinczehelyi Sándor — a fáziseltolódásoknak, az egymásra kopírozott idősíkoknak gazdag lehetőségeit kutatják egy új képi koordinátarendszerben.

A hagyományos, s az eddigi tárlatokon mindig meghatározó, úgynevezett „alföldi realizmus” szokványos táj- és életképei mintha kissé háttérbe szorultak volna. Néhány emlékezetes mű így is szerepel a tárlaton. Gondolok itt Patay László magávalragadó lírájára, Vecsei Sándor férfias érzelmeszavú szavára, Novák András nagyvonalúságára, Marosvári György és Nagy Sándor tömbös szobraira, Tóth Valéria harmóniaigényére, Kocsis Nagy Margit érzékenybravúros kispasztikáira, Kalmár Márton szigorúan szép portré szobrára, Fritz Mihály leheletfinom, kalligrafikus plakettjére.

Úgy tartják, a 21 szerencsés szám, íme, nyerni lehet vele.

Tandí Lajos